

VII Всеукр. наук.-практ. конф., 30.05.2022 р. Київ: КНЕУ, 2022. С. 341–345. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/37795>

3. Данило Гетманцев. 26.08.2022. URL: <https://t.me/getmantsevdanil/3364>

4. ДПС при перевірці діяльності підприємств відомої торгівельної мережі виявила численні порушення законодавства. *Державна податкова служба України*. 22.09.2022. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/617605.html>

PP. 341–345. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/37795>

3. Danylo Hetmantsev. URL: <https://t.me/getmantsevdanil/3364>

4. STS found numerous violations of legislation during the inspection of the activities of the enterprises of a well-known trade network. *State Tax Service of Ukraine*. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/617605.html>

JEL R10, N40, J17

РОГОЗЯН Юлія

доктор економічних наук,
старший дослідник
Державна установа «Інститут економіко-
правових досліджень
імені В.К. Мамутова НАН України»,
м. Київ, Україна
ORCID 0000-0001-5325-4213

e-mail: j.s.rohozian@gmail.com

Yuliia ROHOZIAN

Doctor of Economic Sciences, Senior
Researcher,
State Organization “V. Mamutov Institute
of Economic and Legal Research of the NAS of
Ukraine”,
Kyiv, Ukraine

ПРАКТИКА РОЗБУДОВИ ТЕРИТОРІЙ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС: ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ КЕЙС БОСНІЇ Й ГЕРЦЕГОВИНИ

Анотація: Автором досліджено досвід формування підприємницького проекту на території Боснії й Герцеговини після закінчення збройного конфлікту. У тезах обґрунтовано позитивні й негативні важелі такого утворення для економічного розвитку країни. Наголошено на важливій економічній ролі даного підприємницького проекту в частині поживлення діяльності нерегульованих суб'єктів господарювання, а також зауважено його соціальну роль як інструменту впливу на настрої мультинаціонального населення.

Ключові слова: економіка, територія, розбудова, підприємницький проект, розвиток

PRACTICE OF TERRITORY CONSTRUCTION IN POST-WAR TIME: BUSINESS CASE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Abstract: The author studied the experience of forming a business project on the territory of Bosnia and Herzegovina after the end of the armed conflict. This material grounded both positive and negative levers of such an establishment for the economic development of the country. The important economic role of this business project stressed in terms of reviving the activity of non-regulated economic entities, as well as social role as an instrument of influence on the mood of the multi-national population.

Keywords: economy, territory, construction, business project, development

Високий рівень корупції в Боснії й Герцеговині, що супроводжував закінчення чотирічної війни, залишається й сьогодні в країні та не дає можливості відновити

основні соціально-економічні показники деокупованих регіонів на рівні довоєнного періоду [1, с. 129-130]. Виключенням виступає рівень середньої зарплати в окрузі, який у 2002 році був на 35% вищим, ніж на території Федерації Боснії й Герцеговини (690 конвертованих марок на фоні 512), а також вартість основного прожиткового кошика для сім'ї з чотирьох осіб, яка була нижчою в окрузі (412 конвертованих марок на фоні суми в 462 марки у Боснії й Герцеговині та 442 – Республіці Сербській). Однак, окремої уваги заслуговує проект зі створення «нейтрального підприємницького простору» «Арізона» на території Боснії й Герцеговини, що представляє собою ринковий комплекс, створений у 1997 році американськими військами (стабілізаційними силами). Він сприяв появі нової економічної, соціальної та просторової структури в постконфліктному середовищі Боснії та Герцеговини, досвід якої постає актуальним для українських регіонів, що нині потерпають від війни. Дані аргументи обумовлюють мету й завдання дослідження, які розкриваються крізь призму досвіду формування підприємницького проекту на території Боснії й Герцеговини після закінчення збройного конфлікту з метою виявлення позитивних і негативних сторін даного процесу.

Таке утворення суб'єктів господарювання як «Арізона» є боснійським прикладом неформальної економіки. З її етнічно змішаним населенням вона стала найбільшим чорним ринком країни, а район її розташування (Брчко) отримав з цього найбільше вигоду в якості інвестицій як територія, що знаходиться на перетині двох учасників минулої війни – Республіки Сербської та Федерації Боснія та Герцеговина. Спочатку створений як центр вільної торгівлі, наразі ринок є спільним проектом округу Брчко та італійського консорціуму «Italproject», які наразі намагаються його переформатувати в пул легальних комерційних підприємств. Завдяки поживленню торговельних відносин (хоч і у тіньовому полі) після закінчення війни в 1995 році до Брчко вдалося залучити додаткові кошти як у вигляді прямої зовнішньої допомоги, так і у вигляді інвестицій.

Нові політичні, соціальні, економічні умови, які виникли після війни, посилювали прояви неформальної торгівлі, тому розвиток проекту «Арізона» характеризувався бумом процвітання приватної неформальної економіки (сірої та чорної). За більш ніж двадцять років його існування, даний підприємницький кейс став символом збереження миру на території Боснії й Герцеговини через намагання представників багатонаціонального населення домовлятися між собою [2, с. 13-14]. Однак, нажаль, останніми роками знову виникають міжетнічні конфлікти на території «Арізони», тому взірцевої розбудови з даного проекту не вийшло не лише через розвиток тіньової економіки, але й через недосяжність важливої цілі – формування мультинаціонального товариства, здатного до самостійного розвитку (без зовнішнього управління) та мирних переговорів.

З іншої сторони, незалежно від сучасної трансформації «Арізони», саме існування такого проекту протягом багатьох років є темним спогадом про невдалий процес відбудови міжнародної спільноти в Боснії й Герцеговині, що

супроводжується ще й високим рівнем організованої контрабанди, зокрема автомобілів, тютюну, кави та найжахливішого – торгівлі людьми.

Отже, історію створення й функціонування ринку «Арізона» можна характеризувати як драматичний успіх. Оцінюючи лише його економічний внесок, даний підприємницький проект налічує пул нерегульованих суб'єктів господарювання, де бізнесмени з обох етнічних сторін скаржилися на переважання дешевих імпортованих товарів з Хорватії та Сербії, що підривало їх власні зусилля на місцевому рівні підвищити продуктивність праці й створити нові робочі місця. Дані обставини послабили і без того нестабільну боснійську економіку та спричинили небезпечний зсув післявоєнної економіки від процесу виробництва до простої роздрібної торгівлі [3, с. 101].

Підсумовуючи вищезазначене, варто зауважити, що безперечним досягненням у післявоєнний період для Боснії й Герцеговини стало впровадження сучасних адміністративних практик, досвідом яких ділилися міжнародні експерти, що призвели до незначного зниження рівня корупції, проте вони не змогли подолати прояви неформальної економіки, що відображується у закономірному виникненні великого і, разом з тим, проблемного підприємницького проекту «Арізона». Досить довго територія даного проекту залишалася ізольованою від боснійської політичної й соціально-економічної системи, породжуючи прояви тіньової економіки. Така штучна відособленість й сьогодні є однією з ключових економічних проблем для країни, що тільки посилює досить серйозні проблеми з бюрократією та корупцією.

Література

1. Багацький Є.В. Взаємодія внутрішніх та зовнішніх чинників повоєнної трансформації Боснії і Герцеговини: дис. ... канд. політ. наук. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2016. 203 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Bahatskyi_Yevhen/Vzaiemodiia_zovnishnikh_ta_vnutrishnikh_chynnykiv_povoiennoi_transformatsii_Bosnii_i_Hertsehovyny.pdf? (дата звернення 28.09.2022).
2. Leese A.N. Extended engagement: US development police in Brcko, Bosnia and Herzegovina. Baltimore, Maryland, 2006. 171 p. URL: <https://jscholarship.library.jhu.edu/bitstream/handle/1774.2/32462/etd-plt-050.pdf> (дата звернення 28.09.2022).
3. Hasic T. Reconstruction Planning in Post-Conflict Zones. Bosnia and Herzegovina and the International Community. Stockholm: Royal Institute of Technology, 2004. 251 p. URL: <http://www.diva->

References

1. Багацький Є.В. Взаємодія внутрішніх та зовнішніх чинників повоєнної трансформації Боснії і Герцеговини: дис. ... канд. політ. наук. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2016. 203 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Bahatskyi_Yevhen/Vzaiemodiia_zovnishnikh_ta_vnutrishnikh_chynnykiv_povoiennoi_transformatsii_Bosnii_i_Hertsehovyny.pdf? (дата звернення 28.09.2022).
2. Leese A.N. Extended engagement: US development police in Brcko, Bosnia and Herzegovina. Baltimore, Maryland, 2006. 171 p. URL: <https://jscholarship.library.jhu.edu/bitstream/handle/1774.2/32462/etd-plt-050.pdf> (дата звернення 28.09.2022).
3. Hasic T. Reconstruction Planning in Post-Conflict Zones. Bosnia and Herzegovina and the International Community. Stockholm: Royal Institute of Technology, 2004. 251 p. URL: <http://www.diva->

portal.org/smash/get/diva2:14256/FULLTEXT02.pdf (дата звернення 28.09.2022).

portal.org/smash/get/diva2:14256/FULLTEXT02.pdf (дата звернення 28.09.2022).

JEL F63, H54, L51, R11

САНЖАРЕВСЬКИЙ Денис

аспірант, КНЕУ імені Вадима Гетьмана,
Україна

ORCID: 0000-0002-2234-2891

e-mail: denis.sanzharevskiy@gmail.com

Denys SANZHAREVSKIY

PhD student (Economics), KNEU named after
Vadym Hetman Ukraine

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

FEATURES OF FUNCTIONING OF WATER TRANSPORT INFRASTRUCTURE UNDER MARTIAL LAW

Анотація: Проведено аналіз інфраструктури водного транспорту. Визначено певні заходи для функціонування інфраструктури водного транспорту в умовах воєнного стану.

Ключові слова: Логістичний потенціал, інфраструктура, водний транспорт, військовий стан

Abstract: The analysis of water transport infrastructure was carried out. Certain measures for the functioning of water transport infrastructure under martial law have been determined.

Keywords: Logistical potential, infrastructure, water transport, martial law

Починаючи з 24 лютого 2022 року, після вторгнення російських військ на територію України, фактично розпочалась блокада морських портів на південному узбережжі України. Наразі, Російська Федерація продовжує вести активні воєнні дії в даних регіонах, чим несе загрозу для людського життя і здоров'я. Військові кораблі країни-агресора блокують судноплавство в Чорному та Азовському морях для суден, що прямують до та з морських портів України, не здійснюється обслуговування експортно-імпортних, каботажних вантажних перевезень морськими портами України, оскільки втрачена можливість забезпечити безпеку судноплавства у Чорноморсько-Азовському регіоні. Наразі фактично зупинена реалізація ключових програмних документів у сфері морського та внутрішнього водного транспорту (Стратегії розвитку морських портів України та Морської доктрини), також не можуть бути виконані завдання Плану заходів з виконання Національної транспортної стратегії України та Національної економічної стратегії України.

Воєнні дії стали історичним випробуванням для економіки України, оскільки насамперед морські порти в Україні – це експорт саме:

- агропромислового комплексу (зерно, олія, тощо);